

ТРАНСНАЦІОНАЛЬНІ ВИКЛИКИ ТА СОЦІАЛЬНА АДАПТАЦІЯ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ: СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ТА ІННОВАЦІЙНІ ПРАКТИКИ ПІДТРИМКИ

У сучасних умовах воєнно-політичної нестабільності проблема внутрішньо переміщених осіб (ВПО) набуває комплексного та транснаціонального характеру. Масштабні міграційні процеси, спричинені військовими діями в Україні, зумовили появу нових соціальних викликів, які охоплюють як внутрішній простір держави, так і міжнародний контекст. ВПО опиняються у ситуації подвійної адаптації: з одного боку – до нових умов проживання в межах країни, з іншого – до соціокультурного середовища інших держав у разі вимушеної міграції за кордон.

Сучасні дослідження свідчать, що соціальна адаптація ВПО є складним багаторівневим процесом, який включає психологічну, економічну та соціальну складові. Особи, які постраждали внаслідок воєнних дій, стикаються з втратою житла, роботи, соціальних зв'язків та відчуттям безпеки, що значно ускладнює процес інтеграції у нові спільноти [1]. У цьому контексті особливої актуальності набуває розробка ефективних механізмів соціальної підтримки, спрямованих на відновлення життєвих ресурсів та підвищення адаптаційного потенціалу ВПО.

Однією з ключових проблем є інтеграція ВПО у приймаючі громади як в Україні, так і за її межами. Внутрішні переселенці часто стикаються з труднощами працевлаштування, доступу до соціальних послуг, освіти та медичного забезпечення. За кордоном ці виклики доповнюються мовними бар'єрами, культурними відмінностями та правовими обмеженнями. Це зумовлює необхідність формування нових підходів до соціальної роботи, які враховують транснаціональний характер міграційних процесів.

Важливим аспектом є підвищення професійної компетентності соціальних працівників, які працюють із ВПО. Сучасні умови вимагають від них здатності діяти в умовах невизначеності, застосовувати інноваційні технології соціальної роботи та забезпечувати комплексний супровід клієнтів. Дослідження розвитку професійної компетентності свідчать про необхідність інтеграції міждисциплінарних підходів, що дозволяє підвищити ефективність соціальної підтримки [3, с. 4].

Інноваційні технології соціальної роботи, зокрема методи активного залучення клієнтів, такі як мозковий штурм, сприяють формуванню у ВПО навичок самостійного вирішення проблем та підвищують їх мотивацію до

соціальної активності. Використання таких підходів дозволяє не лише надавати допомогу, але й активізувати внутрішні ресурси особистості, що є важливим чинником успішної адаптації [2].

Окремої уваги заслуговує проблема психоемоційного стану як самих ВПО, так і фахівців соціальної сфери, які з ними працюють. Хронічний стрес, пов'язаний із воєнними подіями, може призводити до емоційного вигорання, що негативно впливає на якість надання соціальних послуг. У зв'язку з цим важливим є впровадження програм профілактики професійного вигорання, що забезпечують підтримку фахівців та підвищують їх стійкість до стресових факторів [5].

Цифровізація суспільства відкриває нові можливості для підтримки ВПО, зокрема через використання онлайн-платформ, мобільних додатків та дистанційних сервісів. Такі інструменти дозволяють забезпечити доступ до інформації, консультацій та соціальних послуг незалежно від місця перебування особи. Водночас цифрові технології сприяють формуванню нових форм соціальної взаємодії та підтримки, що особливо важливо в умовах мобільності населення.

Таким чином, сучасні проблеми внутрішньо переміщених осіб в Україні та за кордоном мають комплексний характер і потребують системного підходу до їх вирішення. Ефективна соціальна робота повинна поєднувати традиційні та інноваційні технології, бути орієнтованою на потреби особистості та враховувати транснаціональні аспекти міграційних процесів. Це дозволить забезпечити успішну адаптацію ВПО, сприяти їх соціальній інтеграції та підвищити якість життя в умовах сучасних викликів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Кузьмін В. В., Кузьміна М. О., Стрижак Г. В. Соціальна адаптація вимушено-переміщених осіб, які постраждали внаслідок військового стану. *Психологія та соціальна робота*. 2024. Вип. 1(59). С. 150-195.
2. Кузьмін В., Хміль О., Воронюк І. Технології мозкового штурму як інструмент для підвищення мотивації до навчання здобувачів вищої освіти. *Наук. вісник Вінницької академії безперервної освіти. Серія «Педагогіка. Психологія»*. 2023. Вип. 4. С. 64–69.
3. Кузьміна М. О. Феномен розвитку професійної компетентності соціальних працівників у дослідженнях вітчизняних науковців. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2020. Вип. 2 (47). С. 79–84.
4. Forecasting Career-And Competence Indicators of a Social Worker in the Context of Digital Transformations of the Society / M. Kuzmina et al. *SHS Web of Conferences*. 2021. Vol. 100.

5. Kuzmina M. O. Training of Future Social Work Specialists: New Approaches to Forming Professional Competence in Higher Education. Warsaw: East European Association of Scientists, 2025. 203 p.